

Mladá veda

Young Science

Transition Town

**Budovanie značky ako jeden
z dôležitých faktorov úspechu**

Rozhovor s geografkou prof. E. Michaeli

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2013 (číslo 1)

Ročník prvý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Paríž 2012. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

REDAKCIA

Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akadémie vied ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM-EU s.r.o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Magazín Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

TRANSITION TOWN: APLIKOVATELNOST KONCEPTU V ČESKÝCH MĚSTECH

TRANSITION TOWN: THE CONCEPT APPLICABILITY IN CZECH CITIES

Jaroslav Biolek¹

Autor je interný doktorand na Geografickom ústave Prírodovedeckej fakulty Masarykovej univerzity v Brne.

Abstract

Transition Town initiatives recently arose in Britain in response to global environmental problems affecting the city environment and their inhabitants. The contribution briefly explains the basic principles of the Transition Town concept, the ecological way of life in the town supporting the local economy. The main aim of this study is to evaluate the usefulness of this concept in the Czech Republic and to demonstrate the development of initiatives in the Czech cities that are not based primarily on the Transition Town model, but could be included here. The study results show that a number of activities, which we belong to the activities typical for the Transition Initiatives, is developing in the Czech cities for many years, so it is clear that the applicability of the concept is also possible in the Czech towns, if the Transition Initiatives will adapt to local conditions.

Key words: transition town, sustainability, quality of life, relocalization, Czech cities

Abstrakt

Iniciativy Transition Town vznikly v nedávné době v Británii v reakci na globální environmentální problémy dotýkající se prostředí a obyvatel měst. Příspěvek ve stručnosti vysvětluje základní principy a východiska konceptu Transition town, tedy ekologického způsobu života ve městě podporujícího místní ekonomiku. Hlavním cílem studie je však zhodnotit využitelnost tohoto konceptu v českém prostředí a na příkladu vybraných českých měst demonstrovat rozvoj iniciativ, které primárně nevycházejí z modelu Transition town, nicméně mohly by být sem řazeny. Výsledky studie dokládají, že řada aktivit, jež řadíme k činnostem typickým pro Transition iniciativy, se v českých městech už řadu let rozvíjí, tudíž je zřejmé, že aplikovatelnost konceptu je možná i v českých městech, schází jen větší koordinace těchto aktivit.

Klíčové slova: transition town, udržitelnost, kvalita života, relokácia, české mestá

¹ Adresa pracoviska: Geografický ústav PřF MU, Kotlářská 2, 611 37 Brno, Česká republika
E-mail: 217989@mail.muni.cz

Úvod

Žijeme v době krize, která se podle některých odborníků bude ještě zhoršovat. Ať už se jedná o krizi ekonomickou, environmentální, politickou či morální, je třeba nějakým způsobem reagovat; jinými slovy nemůžeme čekat, že Evropská unie vyřeší zadluženost států, že nám banky budou stále půjčovat peníze, že vědci vymyslí levnější automobily na alternativní pohon, že globální oteplování je jen bublina a když ne, tak budeme mít alespoň teplejší klima. Již dlouho se očekává, že přijde jakási *změna*, všichni lidé se budou mít dobře a budou žít šťastně na zemi. To je však utopie. Budoucnost, která leží před námi, nevypadá růžově, na druhou stranu pořád ještě existuje potenciál s tím *něco* udělat, iniciovat *změnu*, *přechod* k lepším životním podmínkám, k lepší kvalitě života.

Ekonomická krize zejména ukázala (a pravděpodobně ještě ukáže), jak je stávající ekonomický systém neschopen vypořádat se s ekonomickými a fiskálními problémy, na jejichž vzniku se spolupodílel. A to nemluvíme o dopadech globalizované ekonomiky na ostatní oblasti života obyvatel naší planety. Tisíce lidí jsou nuceny se vystěhovat ze svých domovů jen kvůli pěstování jednoho druhu plodiny, která může v lepším případě skončit v našich žaludcích, v horším v kontejneru u supermarketu. Barely vytékající ropy proudí namísto nádrží automobilů, které by je jinak proměnily v „ekologičtější“ skleníkové plyny, do blahodárných řek a oceánů, ve kterých hubí nejen místní ekosystémy, ale i nás samotné, závislé na přísunu potravin z druhé strany zeměkoule. Příkladů negativních důsledků současného systému na život obyvatel existuje nespočet. Existuje však pozitivní alternativa, jiný směr, kudy se vydat?

V roce 2004 se konalo mezinárodní fórum reflektující dopady globalizace a hledající východiska z této překerní situace. Výsledkem je publikace *Alternatives to Economic Globalization*, která analyzuje současný stav a přichází s alternativními opatřeními, aktivitami a doporučeními, které mohou přispět k vytvoření trvale udržitelných společností. Ať už jde principy nové demokracie, ekologické udržitelnosti, rovnosti či diverzity, dá se říci, že jsou obecně platné, respektive jejich aplikovatelnost je možná jak ve střední Evropě, tak kupříkladu v západní Africe.

Podle posledních statistik OSN (2011) žije na planetě více než 50 % obyvatel ve městech, v roce 2050 by pak měly více než dvě třetiny lidské populace obývat urbánní lokality. Klíčovým úkolem lidstva tedy bude zajištění trvale udržitelného rozvoje městských oblastí tak, aby jejich obyvatelé pocítili důsledky krize co nejméně. Právě obyvatelé měst mohou být nejnáchylnější ke změnám, jež přinese krize, proto bude velmi důležité nalézt řešení problémů spojených s městským prostředím. Jedním z alternativních konceptů, který se objevil v souvislosti ropného zlomu a ekologických problémů ve městech, je právě iniciativa *Transition Towns* (dále též TT)². TT iniciativy se snaží, ač pomalými krůčky, změnit život ve městě, *přejít* na ekologičtější model života ve městě. V následujících řádcích tedy popíšeme tento koncept a jeho možnou uplatnitelnost v českých podmínkách.

Přestože TT iniciativy a priori nereagují na dopady globalizace, ale spíše na přílišnou závislost dnešní společnosti na ropě, jeho východiska se (ne)překvapivě shodují a prolínají

² V českém překladu též jako „města přechodu“ či „města změny“. Vzhledem k výstižnosti anglického názvu „Transition Towns“ se však v textu budeme držet anglické terminologie.

s lokalizačními principy anti-globalizačního hnutí. Také proto bude zajímavé konfrontovat tyto dva přístupy a sledovat jejich využitelnost v městském prostředí.

Definice a vznik Transition Towns

Základním cílem TT je vypořádat se v lokálním měřítku s globálními klimatickými změnami a úbytkem fosilních paliv. Činnost a fungování TT je typickým příkladem procesu „bottom-up“, čili vlastní iniciativa vychází „zespoda“, od aktivních jedinců, jimž není lhostejná budoucnost jejich města. TT iniciativy jsou pak „(...) místa, ve kterých se uskutečňují komunitou vedené procesy, jež pomáhají městu / vesnici / sousedství stát se silnějším a šťastnějším“ (Transition Network 2012d). Komunity tak rozjíždějí rozmanité projekty v oblastech jako doprava, jídlo, energie, vzdělávání, bydlení, odpady, umění apod. Tyto projekty, třebaže malého rozsahu, vyjadřují snahu místních komunit reagovat na globální dopady změny klimatu, hospodářské bídy a ubývajících zdrojů levné energie (Transition Network 2012d).

Myšlenka Transition Town vznikla teprve nedávno, v roce 2005 v irském městě Kinsale. V rámci kurzu permakultury lektor Rob Hopkins spolu se svými studenty vymyslel plán, jakými způsoby může místní společenství reagovat na přicházející ekologické změny a ropný zlom. Místní zastupitelstvo pak schválilo daná opatření a Kinsale se tak stalo prvním městem, které se vydalo na cestu k energetické nezávislosti, lokální soběstačnosti a trvalé udržitelnosti. Dalším městem, jež se chytilo zásad TT, byl anglický Totnes a opět u zrodu iniciativy stál Rob Hopkins. Můžeme dokonce říci, že TTT (Transition Town Totnes) představuje příklad města, které postoupilo v přechodu k fungujícímu modelu „města změny“ zatím nejdále (Kvapil 2009). Podle webových stránek zastřešující organizace Transition Network (2012c), kam se mohou přihlásit všechny iniciativy, které rozvíjí principy TT ve svém městě, se ke 12. červnu 2012 registrovalo téměř 1000 skupin z více než 34 zemí světa. Přestože většina z nich čítá jen několik členů, i tak je to úctyhodné číslo vzhledem ke krátké existenci této sítě.

Ať už se jedná o iniciativu z brazilského Sao Paula či slovinského venkova, v projektech TT je hlavní důraz kladen na aktivní spolupráci a participaci. Vycházejí z předpokladu, že komunita zmůže více než jeden člověk a že je třeba aktivně se zapojovat do procesu „ekologické přestavby“ města. Pokud budeme čekat na aktivity „shora“, které mají opravdu za cíl zmírnit dopady globálního oteplování a úbytku energetických zdrojů, může být už pozdě. Komunity tedy záměrně posilují odolnost a pružnost – resilienci daného místa v rámci globálních procesů, rovněž prostřednictvím rozvíjení vztahů v komunitě. Důležitým prvkem je také pozitivní smýšlení, neustálá vidina lepší budoucnosti, která motivuje lidi k aktivitám vedoucím k přechodu ke společnosti bez ropy (Hopkins 2008, převzato z Klenovská 2011).

Principy Transition Towns

První tři principy, které vzešly z fóra *Alternatives to Economic Globalization*, vystihují také podstatu fungování konceptu TT. Princip nové demokracie přichází s novým vládnoucím systémem sociální a environmentální spravedlnosti, ve kterém opravdu nesou zodpovědnost ti lidé, jichž se daná záležitost týká. Tito pak mají bytostné právo rozhodovat o procesech, na

nichž participují. Podle dalšího principu subsidiarity by měly být příslušné aktivity a rozhodnutí o nich realizovány v dané úrovni, především však v lokálním měřítku, jelikož většina akcí se odehrává právě na této úrovni. Třetím principem je ekologická udržitelnost. Daná společnost by měla být ekologicky soběstačná, neškodit přírodnímu ekosystému, a pokud už využívá přírodní zdroje, jejich exploatace by neměla převážet regeneraci (Cavanagh a Mander 2004).

Tento princip je rovněž nejlépe zohledněn v TT, konkrétně využitím zásad permakultury. Jak už bylo řečeno, koncept TT de facto vychází z permakulturního hnutí a tvoří jeden ze základních kamenů TT iniciativ. Permakultura jako filozofie trvalé udržitelnosti využívá maximálně efektivním způsobem potenciál přírodních zdrojů. Dle jejích principů nemáme vytvářet žádný odpad, ale zachycovat a uchovávat energii, využívat malých a pomalých řešení a především obnovitelných zdrojů a služeb. V praxi TT se pak budují komunitní zahrady tak, aby byla účelně využita půda ve městě, opravují se a vylepšují se domy tak, aby se neplýtvalo energií, a hlavně se tato lokální praktická řešení sdílejí tak, aby lidé mezi sebou o tom debatovali a navzájem spolupracovali (Transition Network 2012b).

Další skupina opatření a aktivit může být zahrnuta pod klíčové slovo resilience. TT je jakýmsi přechodem od globalizovaných, na okolním světě závislých měst na systém, ve kterém budou existovat města sice jako navzájem propojené, ale samostatně fungující, odolné a přizpůsobivé jednotky. Mezi charakteristické znaky tohoto systému patří ekologická, sociální i ekonomická diverzita, variabilita i modularita, dobře rozvinuté a adaptibilní sociální sítě či schopnost bezprostředně reagovat na rychle přicházející změny (Transition Network 2012b).

Hlavní principy TT však tkví v lokalizaci, případně relokalizaci, tedy ve schopnosti vybudovat ekonomicky soběstačná a trvale udržitelná společenství. Alternativou k ekonomické globalizaci je podpora lokální produkce a konzumu na úkor vývozu a dovozu produktů z delších vzdáleností. Tento kapitál by měl zůstat v oběhu uvnitř komunity, konstantně recyklován, což zajišťují kupříkladu místní alternativní měny. Je rovněž zapotřebí mít pod lokální kontrolou výrobu a distribuci místní energie (Cavanagh a Mander 2004).

Přestože pozitivní smýšlení je relevantním facilitátorem TT iniciativ, pouhá vidina světlé budoucnosti nestačí; je třeba vytvořit komunity na principech společné důvěry, otevřenosti, inkluze, pomoci a vzájemného sdílení informací. Prostředí TT by mělo podporovat spolupráci a participaci na všech úrovních činností, možnosti získat informace, sdílet je, poradit či důvěřovat druhému, že to, co dělá, je správné (Transition Network 2012b). Zní to jako klišé, ovšem na čem jiném založit takovou společnost? Jestliže během historie selhala společenství založená na náboženství, třídní nenávisti či ekonomice, zdá se být přirozené rozvíjet komunitu v rámci spolupráce a sdílení informací v nejrůznějších oblastech počínaje pěstováním mrkve, přes zateplování domu až po opravu šicího stroje. Proto jedním z důležitých bodů TT bývají setkání lidí, odborníků s veřejností, besedy s promítáním filmů, dny otevřených dveří či jiné kulturní události.

Avšak aby došlo k takovéto transformaci, musejí lidé především změnit životní hodnoty a postoje, získat přesvědčení, že to, co dělají, je správné a má smysl. Můžeme najít několik případů, kdy TT aktivity a opatření nevyšly (např. zavedení alternativní měny), na druhou stranu výhodou těchto iniciativ, také díky zapojení lidí zdola, je jejich komplexita a

flexibilita. Nikde není napsáno, co vše je třeba udělat, vykonat, to záleží jen na samotných lidech. TT iniciativy nechťejí změnit hned celý svět, ale postupnými a malými intervencemi se zasadit o přechod k lepšímu světu.

Činnosti Transition Towns

Následující podkapitola ve stručnosti popisuje hlavní oblasti zájmů a činností v rámci TT iniciativ. Tyto aktivity jsou realizovány přes pracovní skupiny, jejichž zaměření se může lišit, prolínat, navzájem doplňovat apod. Je zřejmé, že tento výčet nebude úplný, neustále vznikají nové aktivity a skupiny, což také závisí na lidech a prostředí, ve kterém jsou principy TT aplikovány.

Potraviny – podpora produkce lokálních potravin, potravinová suverenita, podpora samozásobitelství a výuka dovedností potřebných k pěstování a zpracování potravin.

Energie – aktivity spojené se snižováním spotřeby energie ve všech oblastech života (zejména bydlení a doprava) a zavádění alternativ k neobnovitelným zdrojům energie, podpora místních zdrojů energie.

Doprava – nabídka alternativ k automobilové dopravě a neudržitelnému cestování na velké vzdálenosti obecně, výuka dovedností spojených s alternativní dopravou (opravy kol apod.).

Odpady – aktivity spojené s propagací pravidla *omez-znovu použij-recykluj*, hledání cest dalšího využití odpadu a odložených věcí (přešívání a vylepšování starého oblečení, oprava a renovace starého nábytku, domácích spotřebičů, kol apod.).

Lokální ekonomika – a její podpora, skrze velké projekty lokálních měn či jinou cílenou podporou místních podniků, firem, restaurací, producentů potravin atd.

Vzdělávání a osvěta – projekty zaměřené buď přímo na spolupráci s místními školami a vzdělávacími institucemi nebo obecná osvěta veřejnosti a zvyšování povědomí o problematice ropného zlomu, klimatické změně a snahách iniciativ TT

Další oblasti – další projekty spojené se vzděláváním a osvětou (výuka znalostí místní medicíny a dovedností potřebných pro každodenní život), spolupráce s místní samosprávou, péče o členy iniciativ apod. (Klenovská 2011: 31-32).

Obecná aplikovatelnost konceptu TT v českých podmínkách

V první kapitole jsme definovali koncept Transition Towns, jeho principy a praktická řešení. Je zřejmé, že svou povahou je model TT uplatnitelný nejen v západní Evropě, ale ve své podstatě se dá geograficky aplikovat na většinu měst ve světě, Českou republiku nevyjímaje, což potvrzuje jeho rostoucí popularita a rozšiřování do dalších zemí světa. V následujícím textu konfrontujeme koncept TT s českým prostředím, respektive se pokusíme aplikovat TT z podoby, jakou známe ve Velké Británii, na české prostředí, konkrétně i na město Brno.

V českém prostředí je koncept TT zatím neznámým pojmem, přestože se první pokusy zavést některé principy TT objevují v Boskovicích. Zdejší permakulturní klub je však zatím ve fázi informační a osvětové, pořádá besedy a promítání filmů o ropném zlomu a alternativních způsobech života ve městě (Vicinia 21 2011). Další, již existující platformy TT fungují v Maďarsku, Polsku a Lotyšsku. Nicméně pokud se podíváme na některé dílčí aktivity

TT, řada z nich je již v České republice rozvíjena a podporována nejrůznějšími organizacemi a iniciativami, což si také ukážeme v další podkapitole na příkladu města Brna.

Styčnými tématy, na která reagují TT iniciativy, jsou ropný zlom a globální oteplování. Je nabitelné, že tato problematika má jinou společenskou relevanci ve Velké Británii a v České republice, na což poukázaly i výsledky průzkumu Evropské komise v roce 2009. Podle Eurobarometru 46 % dotazovaných Britů vnímá klimatickou změnu jako závažný problém oproti 33 % českých respondentů. Za nejpodstatnější problém byla v České republice označena globální ekonomická recese, tedy ekonomická otázka zde má vyšší váhu než environmentální (European Commission 2009).

Na druhou stranu, i když TT iniciativy primárně vycházejí z reakce na environmentální problémy a hledají řešení na tyto otázky, šíře a záběr aktivit v rámci TT je dostatečně komplexní, proto je možné se více orientovat i na jiné oblasti zájmů. V rámci osvěty TT české veřejnosti by tedy bylo lepší zaměřit se nejdříve na jiná témata než environmentální, kupříkladu vyzdvihnout ekonomické klady konceptu. Benjamin Vail (2010), který analyzoval vývoj postojů Čechů k environmentálním otázkám, vyjadřuje obavy, že česká společnost opomene možné globální důsledky rostoucí produkce a spotřeby v České republice a neuvědomí si svou roli ve všeobecné environmentální krizi; koncept TT tudíž nestojí na prvním místě v zájmu české společnosti. Avšak i v České republice najdeme lidi, jež bychom mohli zařadit ke směru postkonzumerismu či antikonzumerismu. Tito ekologicky smýšlející jedinci nakupují na farmářských trzích, bojkotují automobilovou dopravu, zapojují se do různých ekologických iniciativ, podporují fair trade apod. Vzhledem k množství neziskových organizací, v nichž jsou tito lidé aktivní, jich v České republice nebude zanedbatelný počet, proto potenciál rozvoje TT iniciativ tu je, nicméně jejich podíl na celkové populaci nelze srovnávat se západními zeměmi.

Obecně lze říci, že stav občanské společnosti a stupeň participace lidí ve společenských otázkách je v České republice nižší než v západních zemích. Svou roli zde hraje i negativní zkušenost s minulým režimem; řada lidí si myslí, že svým jednáním toho tolik nezmůže, raději zůstává společensky neaktivní a nezajímá se o veřejné dění (tento argument potvrdily i některé studie kvality života, např. Andráško et al. 2012). Také vztah a příslušnost k určité komunitě a jejímu místu zde nejsou tak ukotvené (přestože se najdou výjimky), rovněž kultura a sounáležitost společenství není rozvinutá v takovém měřítku jako v Británii. Kupříkladu událost typu Dny otevřených dveří, při které lidé navštěvují své sousedy a čerpají inspiraci na technická řešení a úsporná ekologická opatření pro své domovy, se v českém prostředí měst bude jen těžko realizovat, především vzhledem k vzájemné nedůvěře.

Některé z oblastí činností, které jsou uplatňovány prostřednictvím TT iniciativ, jsou dobře rozvinuté i v českém prostředí, např. zahrádkaření a samozásobitelství potravinami. Jehlička a Smith (2011) uvádějí, že v České republice se dlouhodobě věnuje samozásobitelství 43% lidí!, naopak ve Velké Británii je to pouhých 5 % obyvatel. Ovšem zatímco ve Velké Británii je zakládání zahrad podporováno i ze strany samosprávy, v České republice je tomu spíše naopak, zahrádkářské kolonie jsou rušeny. Také výuka zemědělství na školách, přestože byly na některých školách povinné pěstitelské práce, ve srovnání s Británií pokulhává, zejména v kvalitě výuky a motivaci studentů.

Jednou z výhod české městské populace, na rozdíl od jejich britských vrstevníků, mohou být praktické znalosti a dovednosti nejen starší generace, jež se musela vypořádat s nepříznivými podmínkami během komunistické éry. Řada Čechů je také technicky zdatnější, kupříkladu se podílí na stavbě svých domů, opravuje a technicky zdokonaluje své domovy. Tento fakt může také pozitivně přispět k rozvoji TT principů v českých městech.

Přestože TT iniciativy vznikly aktivním přístupem lidí „zdola“, jedním z kritérií úspěšného fungování TT je aktivní a efektivní spolupráce se samosprávou, která je rovněž rozdílná v České republice a v západních zemích. Zatímco samosprávy v Británii jsou vstřícnější směrem k iniciativám zdola, české politické vedení často nespolupracuje s neziskovým sektorem, stojí otočeno zády ke společenským otázkám, jež prosazují místní iniciativy.

Problém však nemusí existovat jen na straně politického vedení, ale může existovat i ve spolupráci mezi vlastními iniciativami, uvnitř neziskového sektoru. Přestože v českém prostředí již delší dobu funguje řada organizací prosazujících zájmy podobné TT, čato však chybí kooperace a spolupráce mezi různými občanskými sdruženími. V tomto bodě také vidím také jeden z největších potenciálů rozvoje; právě skrze TT iniciativy je možné propojit aktivity rozmanitých organizací, navázat mezi sebou dlouhodobou spolupráci a případně skrze kooperaci jejich činností „tlačit“ více na samosprávy, důrazněji prosazovat zásady trvale udržitelného rozvoje ve městech.

Aplikovatelnost konceptu TT na město Brno

Právě na příkladu Brna můžeme demonstrovat rozvoj aktivit, které bychom primárně mohli zařadit k TT činnostem. Je zřejmé, že řada organizací prosazujících tyto zásady již navázala spolupráci, přesto se domnívám, že zaštitění těchto aktivit pod jednu iniciativu by mohlo prospět nejen jim samotným, ale především celému Brnu.

Jedním ze závažných environmentálních problémů českých měst je automobilová doprava a externality s ní vyplývající. Ačkoli u nás zatím neexistují podmínky k „masovějšímu“ rozšíření cyklistické dopravy jako např. v Dánsku a Nizozemí, rozvoj alternativní dopravy má v českém prostředí jistý potenciál. Občanské sdružení Brnonakole.cz se již delší dobu snaží podporovat cyklistickou dopravu, počínaje mapovými materiály cyklocest skrze Brno, přes pořádání besed, promítání filmů a cyklojízdy až po často neúspěšná jednání s brněnským magistrátem (Brnonakole.cz 2012).

Také v ekonomické oblasti se dají nalézt první krůčky vedoucí k lokalizaci a podpoře místního kapitálu. V Brně v současnosti funguje iniciativa založená na alternativní obchodní směně (LETS) RozLEŤSe a kromě toho se rozjíždí další skupina Svobodná měna (RozLEŤSe 2012). Samozřejmě, jedná se o okrajovou záležitost a vzhledem ke konzumnímu chování české společnosti o problematické téma, na druhou stranu při lepší osvětě by mohlo dojít k rozvoji v této oblasti. V současnosti také nastal boom farmářských trhů, který se nevyhnul ani Brnu. Kromě toho se v Brně a jeho okolí rozmáhá princip komunitou podporovaného zemědělství, ve kterém občan finančně podporuje místní producenty, ale zároveň s nimi sdílí zodpovědnost za úrodu. Sdružení Veronica (2012) vypomáhá a radí občanům i v dalších otázkách ekologického způsobu života ve městě, např. jak šetrně nakupovat, jak hospodárně využívat odpady apod.

Jak už bylo řečeno, samozásobitelství zeleninou a ovocem patří k nejrozvinutějším aktivitám TT v českých městech a jejich okolí. Bohužel také v Brně se projevuje odliv zájmu o zahrádkaření a především nepochopení ze strany příslušných úřadů. Přestože řada zahrádkářských kolonií leží v blízkosti centra a je pochopitelný zájem investorů a developerů o tyto lokality, město by se mělo snažit tyto „zelené ostrovy“ produkující potraviny spíše chránit, než se zasadit o jejich likvidaci. I v tomto bodě se jeví jako nezbytné propojit zájmy iniciativ a občanských sdružení k prosazení (nejen) environmentálních cílů.

Závěr

Je nabíledni, že město Brno a další česká města čeká ještě dlouhá cesta k lokální resilienci a trvalé udržitelnosti. Na druhou stranu síla konceptu TT tkví v tom, že jakékoliv, přec malé, pozitivní kroky mohou postupně přetvářet prostředí měst k lepšímu. Aby však došlo ke zlepšení kvality života ve městech, je nutné iniciovat změny ve všech oblastech kvality života, jež jsou pro obyvatele měst relevantní, jinými slovy, adaptovat model TT na česká města tak, aby odpovídal poptávce. Pro české obyvatele může být kupříkladu problematický samotný anglický název Transition Town, ke kterému se mohou stavit odmítavě, proto by bylo vhodné vymyslet pro české prostředí jiný, příznačnější název (např. *město budoucnosti*?).

Přizpůsobení se českým podmínkám a poptávce ovšem nestačí, když zvažíme nízkou participaci a aktivitu veřejnosti ve společenských otázkách. Je nezbytné neustále budovat zájem a vztah veřejnosti k důležitým problémům trvale udržitelného rozvoje a ukázat jim jejich aktivní roli v jejich řešení, že i oni mohou něco změnit k lepšímu. Za druhé se pak aktivně snažit o spolupráci se samosprávou, jež může být klíčová pro implementaci a realizaci alternativních řešení ve městě. Některé iniciativy „shora“ se ve své podstatě snaží o to stejné jako TT (např. Místní agenda 21), proto je třeba jim dokázat přínosy propojení obou proudů. Úkol to není jednoduchý, přesto se domnívám, že právě geografové by se na něm měli aktivně podílet.

Použitá literatura

1. ANDRÁŠKO, Ivan, Jaroslav BIOLEK a Jana HORÁKOVÁ, 2012. Mikroregion a kvalita života – případová studie mikroregionu Jindřichohradecko. In: *XV. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách: sborník příspěvků*. s. 529-537. Brno: Masarykova univerzita.
2. Brnonakole.cz: *Jak změnit Brno*. In: <http://www.brnonakole.cz/jak-zmenit-brno/> [cit. 2012-08-29].
3. CAVANAGH, John, Jerry MANDER et al., 2004. *Alternatives to Economic Globalization. A Better World Is Possible*. 2. vydání. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
4. European Commission: *Europeans' attitudes towards climate change*. In: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_313_en.pdf [cit. 2012-08-29].
5. HOPKINS, Rob, 2008. *The Transition Handbook: From oil dependency to local resilience*. Totnes: Green Books.
6. JEHLÍČKA, Petr a Joe SMITH, 2011. An unsustainable state: contrasting food practices and state policies in the Czech Republic. In: *Geoforum*. Roč. 42, č. 3, s. 362–372.
7. KALOUS, Jindřich. *Města změny – jak se britská města připravují na ropný zlom*. In: <http://blisty.cz/art/35752.html> [cit. 2012-08-29].
8. KLENOVSKÁ, Hana, 2011. *Transition towns ve Velké Británii: koncept a realita. Diplomová práce*. Brno: Fakulta sociálních studií.
9. KVAPIL, Marek. *Hnutí přechodu: Příprava na ropný zlom*. In: <http://www.energybulletin.cz/?q=clanek/hnuti-prechodu-priprava-na-ropny-zlom> [cit. 2012-08-29].
10. RozLEŤSe: *RozLEŤSe v Brně*. In: <http://rozletse.cz/> [cit. 2012-08-29].

11. Transition Network: *Ingredients*. In: <http://www.transitionnetwork.org/ingredients> [cit. 2012-08-29].
12. Transition Network: *Principles*. In: <http://www.transitionnetwork.org/about/principles> [cit. 2012-08-29].
13. Transition Network: *Transition Initiatives Directory*. In: <http://www.transitionnetwork.org/initiatives> [cit. 2012-08-29].
14. Transition Network: *What is a Transition Initiative*. In: <http://www.transitionnetwork.org/support/what-transition-initiative> [cit. 2012-08-29].
15. Vicinia 21: *Co se skrývá za podivným názvem "Město Změny"?* In: <http://vicinia.webnode.cz/mesto-zmeny-transition-town/> [cit. 2012-08-29].
16. VAIL, Benjamin Jeremiah, 2010. Czech Environmental Attitudes, Past and Present: A Preliminary Analysis of Trends, 1990-2010. In: *Udržitelný rozvoj – stav a perspektivy v roce 2010: Sborník přednášek*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 36-50.
17. Veronica: *Regionální rozvoj*. In: <http://www.veronica.cz/?id=303> [cit. 2012-08-29].